

Rodinné vztahy u muslimů

Eliška Hoangová, Kristýna Kopáčová, Jakub Lysek, Tanir Tlegenov. *Rodinné vztahy u muslimů*. Hospodářská a kulturní studia (HKS), Provozně ekonomická fakulta | Česká zemědělská univerzita v Praze, 2017. http://www.hks.re/wiki/2017:sunnite_a_siite

Úvod a cíl práce

Islám považuje rodinu za důležitý prvek společnosti a stanoví základní pravidla, podle kterých se má rodinný život odvíjet. Rodina je společenská skupina lidí, jejíž členové jsou svázáni pokrevními nebo příbuzenskými pouty. Rodinné pouto obsahuje práva a povinnosti, které jsou předepsané náboženstvím, prosazené právem a dodržované členy této skupiny. Podle toho mají členové rodiny jisté společenské závazky spojené s příslušenstvím k rodině.

Základem islámské rodiny jsou pokrevní pouta nebo manželské svazky. Podle islámu jsou pokrevní pouta ta nejpřirozenější. Islám buduje rodinu na pevných základech, které dokážou zabezpečit trvalé fungování rodiny. Základy musí být pevné a přirozené, aby mohly vyvolat pocit upřímnosti a vzájemnosti u členů rodiny.

Islám uznává náboženské ctnosti a morální výhody manželství. Muslimský jedinec se zaměřuje na rodinu a jeho cílem je založit si rodinu vlastní. Rodina a manželství mají v islámském světě ústřední postavení. V Koránu je o tomto tématu mnoho pasáží a podle Proroka již muž ovládl půlku svého náboženství, pokud se oženil.

V Evropě bývá pohled na muslimskou rodinu často velmi zkreslen především neznalostí islámských realit. Určitá nepřístupnost pro evropského pozorovatele a neznalost dějin islámských zemí, vzbuzují různé nepřesné představy. Naším výzkumem jsme se snažili hlouběji pochopit vnitřní souvislosti společenských vztahů v islámských zemích.

Islám je nejmladší z trojice tzv. abrahámovských náboženství a druhé největší světové náboženství po křesťanství. Vznikl počátkem 7. století v prostředí Arabského poloostrova a velkou měrou byl ovlivněn již existujícími společenskými podmínkami v oblasti. Formoval se v době postupujícího rozkladu rodových vztahů a od počátku se projevoval nejen jako věrouka, ale i jako výzva k politickému sjednocení. V drsných podmínkách pouští Arabského poloostrova neměl osamocený jedinec velké šance na přežití, proto byl velký důraz kladen na soudržnost rodin a kmenů. Není proto překvapivé, že se rodině, jako základu společnosti, dostalo významného místa i v Muhammadově novém učení.

Hlavním cílem naší práce bylo zjistit, jak konkrétně probíhá rodinný život u muslimů. Zaměřili jsme se na význam manželského svazku jako takového. Z médií celkově slýcháme, že muži v muslimských zemích své ženy nerespektují. Snažili jsme se tedy zjistit, jak to doopravdy je, když nalézáme v

islámské legislativě absolutní úctu k ženám a muž se nesmí za žádných okolností dopustit násilí na ženě. Dále jsme se zabývali vztahem mezi rodičem a dítětem, kdy toto téma není u nás příliš rozebírané.

Po získání všech potřebných dat porovnáme vztahy mezi členy rodiny u muslimů žijících v České republice a v Kazachstánu.

Hlavní výzkumná otázka

Jaké jsou vztahy v muslimské rodině?

1. Jaký je význam manželství u muslimů žijících v České republice v porovnání s muslimy žijícími v Kazachstánu?
2. Jaký je vztah mezi mužem a ženou muslimského vyznání v České republice, v Pákistánu, Kazachstánu a Jemenu?
3. Jaký má vztah rodič k dítěti?

-Všichni naši respondenti se k výzkumným otázkám vyjadřují s ohledem na geografický aspekt jejich původu.

Literární rešerše

Rodinné vztahy v islámu jsou mnohými autory velice diskutovány a dostáváme se zde do ostrých sporů s vyhraněnými názory. Zatímco někteří autoři, jako například Abd Ar-Rahman bin Abd Al-Karim Ash-Sheha ve své knize *Ženy v islámu* tvrdí, že ženy mají velkou svobodu a nejsou žádným způsobem utlačovány. Velká skupina autorů v čele s Lukášem Lhoťanem tvrdí přesný opak a to, že ženy jsou dosud v islámu velice znevýhodňovány a jsou potlačována jejich práva a svobody. O týrání žen se dočítáme na zpravodajských serverech, kde čas od času uniknou některé kauzy, například ze Saúdské Arábie, kde bývají i v dnešní době praktikovány tresty na ženách v podobě ukamenování a podobně.

Podle islámu je manželství silné pouto a významný závazek v plném smyslu těchto slov. V knize *Zaostřeno na islám* ¹⁾, je manželství popsáno jako závazek vůči samotnému životu, ke společnosti a k důstojnému smysluplnému životu lidského pokolení. Ovládání pohlavního pudu se může stát morálním triumfem, rozmnožování společenskou nutností nebo službou a zdravím potěšujícím stavem mysli. Přesto tyto hodnoty a cíle manželství nabývají zvláštního smyslu a navzájem se posilují, jsou-li spojeny s ideou Boha, uvažuje-li se o nich také jako o náboženském závazku a jsou-li chápány jako Boží požehnání. A právě to je ústředním bodem manželství v islámu.

Jak se dočítáme v knize *Lidská práva v islámu a některé mylné představy* ²⁾, mezi hlavní povinnosti ženy v muslimské rodině patří především poslušnost vůči manželovi a hospodaření se společným jměním. Kromě materiálního zabezpečení, může žena od svého muže očekávat pozornost a může mu ve všech ohledech naprosto důvěřovat. V samotném Koránu pak stojí pasáž 69 ³⁾. „**Muži zaujímají postavení nad ženami proto, že Bůh dal přednost jednomu z vás před druhými, a proto, že muži dávají z majetků svých**“. V článku časopisu *Islam, Social Traditions and Family Planning* ⁴⁾ pak stojí, že tyto zákony a povinnosti nebyly zavedeny z důvodu podřízenosti žen mužům, ale aby byly vyjádřeny přírodní odlišnosti muže a ženy a tím byly osvobozeny individua a společnost od

„nepřirozenosti“.

Lze tedy soudit, že jelikož muž ženu zabezpečuje, očekává za to na oplátku poslušnost, počestnost a solidaritu. Muslimská žena pak nesmí například záměrně zamezovat početí a zbavovat tak muže jeho práva o zachování rodinné linie. Muž má možnost se oženit s více ženami, nicméně mezi jeho výsadní povinnosti patří všechny ženy zabezpečit přiměřeně jejich potřebám. Muž každé ženě, kterou pojme za svou manželku, předává po svatbě věno. Bez věna se dokonce manželství považuje za neplatné. V Koránu ovšem nacházíme skulinku, a to v podobě, že **žena může z laskavosti věno vrátit**. Mezi další povinnosti muže, jak se dočítáme v knize *Zaostřeno na islám*, patří chovat se k ženě poctivě, čestně a trpělivě. A zachovávat její tajemství z oblasti intimního života.

Častý omyl týkající se názoru, že ženy v islámu nesmějí pracovat, objasňuje článek v knize *The islamic view of women and the family* ⁵⁾. Žena má možnost pracovat, pokud tato práce nebude z velké části narušovat domácí pohodu a chod domácnosti či její důstojnost. Samozřejmě je nejdříve potřeba souhlas manžela. S rostoucím vzděláním a rostoucím počtem vzdělaných žen, by se ale na zakazování ženám pracovat dalo pohlížet jako na plýtvání jejich potenciálem. Na druhou stranu žena, která zůstává doma a nemá zaměstnání, se nemá cítit jako méněcenná. Má totiž více času na výchovu dětí, chod domácnosti a vytváří láskyplnou atmosféru pro svého manžela.

V životě muslima hraje výchova dítěte důležitou roli. Děti jsou důležitou součástí rodiny, přičemž je syn považován za významnějšího než dcera, jakožto pokračovatel rodu. Olga Nešporová se ale ve své práci *Rodina a rodičovství v křesťanství a islámu* ⁶⁾ zmiňuje o muslimské tradici, která doporučuje mít v rodině také dceru, jelikož otec má pak větší šanci přijít po smrti do ráje. Tímto byla snaha zamezit zabíjení novorozeňat, zejména děvčátek, které bylo v Muhammadově době běžné. Dále se dozvídáme, že použití antikoncepce je možné po dohodě obou manželů. Potraty byly zakázány a povolovaly se jen ve výjimečných případech, jelikož třetím příkázáním islámu je uchování života dítěte.

V knize *Zaostřeno na islám* napsanou sociologem egyptského původu, Hammudah Abd al-‘Átí, se dočítáme o pojmu *ihván*. *Ihván* označuje to, co je dobré, správné a krásné. *Ihván* vůči rodičům zahrnuje vděčnost, soucit a hlavně prokazování úcty. Rodiče mají právo očekávat od dětí poslušnost jako částečnou splátku toho, co pro ně rodiče udělali. Absolutní náboženskou povinností je také pomoc rodičům v případě potřeby.

Metodologie

Pro tuto práci byly využity kvalitativní metody. Kvalitativní výzkum je nenumерické šetření a interpretace sociální reality. Jeho cílem je porozumět a rozpoznat význam získané informace. Nevýhodou kvalitativních metod je, že se zaměřuje na malou skupinu respondentů a její zpracování zabere více času než u jiných metod.

Výzkumu předcházela velmi obsáhlá studie dokumentů. Informace získané touto studií byly později použity k psaní této výzkumné práce.

Dále byla využita metoda nestandardizovaného rozhovoru. Rozhovor neboli interview, je konverzace, jejímž účelem je shromáždění dat od respondenta. Rozlišují se 2 typy rozhovoru, a to standardizované a nestandardizované. Standardizované interview má formalizovaný a pevně strukturovaný rámec. Pořadí a formulace otázek jsou přesně stanoveny. Naproti tomu je nestandardizovaný rozhovor. Interakce mezi tazatelem a respondentem, pro kterou má tazatel jen velmi obecný plán a ve kterém není zahrnut výčet otázek, jejich znění, ani pořadí.

Pro respondenty jsme si připravili velmi obecné otázky k tématu a nechali je na toto téma volně hovořit. Tuto metodu jsme zvolili z důvodu subjektivizace daného tématu konkrétním respondentem a domníváme se, že tímto způsobem budou respondenti odpovídat svobodněji a sdělí nám více citlivých informací ze svého osobního a rodinného života.

S prvním respondentem jsme se sešli osobně. Odpovědi jsme nahrávali a poté podle nich zpracovali tuto práci. S ostatními rozhovor probíhal korespondenčně. Napsali jsme stejné otázky jako při osobním setkání a respondenti nám pak své odpovědi rozepsali. U žádného respondenta jsme se nesetkali s žádným problémem, všichni nám ochotně sdělili své odpovědi ohledně rodinných vztahů a vyšli nám vstříc.

Osobní informace o respondentech:

Eman Ghaleb, 18 let

- Studentka teplického Gymnázia
- Původem z Jemenu, do ČR se přistěhovala v pěti letech
- V České republice žije společně se svými rodiči a čtyřmi sourozenci
- Otec přišel do České republiky jako první z rodiny díky stipendiu na lékařské fakultě, od té doby vykonává práci lékaře
- Matka vystudovala v Jemenu, v současné době na mateřské dovolené
- Eman má tři sestry a jednoho bratra

Wahaj Muhammad, 22 let

- Student Vysoké školy ekonomické
- Původem z Pákistánu, v ČR žije již 11 let
- V České republice žijí také jeho bratři z otcovi strany s rodinami a dříve zde pobývali také jeho prarodiče
- Otec vede se svými bratry rodinné podnikání
- Matka vystudovala medicínu, nyní žena v domácnosti

Daniyar Hassenov, 22 let

-Vystudoval KSU (Univerzita E.A.Buketova)

-Žije v Kazachstánu ve městě Karaganda

-Vyznání sunnitské

Praktická část

Historický kontext

Při zpracování výzkumné otázky zabývající se vztahem muže a ženy v islámu jsme se zabývali nejprve jeho historickým kontextem, kde jsme čerpali převážně z knihy *Obrazy ženství v náboženských kulturách* ⁷⁾. V knize se dočítáme, že existuje poměrně velká spojitost mezi Biblí a Koránem, kdy zjišťujeme, že Adam a Eva jsou vlastně totožní i v Koránu, a to pod jmény A'dam a Hawa. Se vztahem muže a ženy se tak setkáváme od samého počátku a provází nás velkým množstvím knižních publikací.

Před příchodem islámu arabský lid uctíval trojici bohyň Al-lat, Al-Uzza a Manát. Nejvýznamnější z nich, Manát, bývá častokrát připodobňována k bohyni Artemis (například podle jejího specifického symbolu měsíčního srpku) nebo k bohyni podsvětí Persefoně. Manát byla poměrně oblíbená v Medině, ale v Mekce se s velkým úspěchem nesesetkala. Jen některé kmeny (Aws a al-Kharzraj) ji prý tiše uctívali a při obcházení Kabby dokonce šeptali modlitby. Často bývá zmiňována jako „ta třetí“, z důvodu jejího přirovnávání k pasivitě a smrti, na rozdíl od „živých“ bohyň lásky a moci. Nejvýrazněji je ale její jméno spojováno s odmítnutím polyteismu. Dokonce prorok Muhammad ji prý měl oficiálně prohlásit jako dceru Alláha a souhlasit s jejím uctíváním (původně to bylo zmíněno i v Koránu). To se ale obecně muslimům příliš nezamlouvalo a v pozdějších letech proti uctívání její památky ostře vystupovali. Muhammad proto později řekl, že tato slova mu nenadiktoval Alláh, ale Satan a verše v Koránu byly pozměněny. V roce 630 byl zničen chrám posvátné Manát a v roce 1024 pak další chrám, na který padlo podezření o přechovávání její posvátné sochy.

V původních arabských společnostech, ještě před příchodem proroka Muhammada, byl vztah mezi ženou a mužem velice nevyrovnaný. Malé dívky byly častokrát pohrřbívány zaživa, jelikož se otec cítil zostuzen již pouhým narozením potomka ženského pohlaví. Pokud se žena dožila dospělosti, bylo s ní jednáno spíše jako s majetkem muže, než se svobodnou bytostí. Jedinou povinností manžela, bylo ženu chránit, pokud byla v nebezpečí nebo se stala terčem posměchu. Nicméně se jednalo spíše o otázku mužské cti, než o cokoli jiného.

V některých publikacích se dočítáme, že se situace příchodem Alláhova Proroka poněkud změnila. V samotném Koránu se pak objevují pasáže, které vnímání žen v arabské společnosti do jisté míry upravují. Podle některých autorů, kterým je například Abd Ar-Rahman bin Abd Al-Karim Ash-Sheha se jedná o zásadní změny, které ženám otevírají svobodný svět. Podle evropského pojetí svobody se však jedná o pouhé maličkosti.

{Když však je někomu z nich oznámeno narození dcery, tu zachmuří se černě jeho tvář a je naplněn zlostí, skrývá se před lidmi pro hanbu toho, co bylo mu oznámeno, a neví, zda pro potupu svou si dítě ponechat má, či zakopat je do země. Což nejsou hnusná jejich rozhodnutí?} (16:58-59)

S celkem přesným popisem vztahu muže a ženy se můžeme setkat i v některých záznamech týkajících se proroka Muhammada. Prorok Muhammad žil převážnou část života s jednou ženou, které byl podle námi dohledaných pramenů věrný. V jeho padesáti letech mu manželka, z důvodu neustálého pronásledování, umírá a Prorok si bere za manželku ženu, jejíž manžel zemřel a ona hledala pomoc. Další manželkou je šestiletá dívka, s jejímž otcem tak upevnil jejich přátelství. Do konce svého života Prorok uzavřel ještě dalších 9 manželství, většinou z politických důvodů.

Mnohoženství má v islámské kultuře velice silnou tradici kvůli početným válkám, kdy v arabských zemích zůstávalo velké množství vdov. Přijmout vdovu za svou manželku pak bylo znamením úcty k jejímu mrtvému muži a zároveň nabídnutí pomoci ženě v nouzi.

Polygynie se od té doby pomalu stávala tradicí muslimských kultur v mnoha středoasijských státech a často se projevovala i jako výsada bohatých mužů. Ve 20. století se v Sovětském svazu začali vést kampaně proti mnohoženství a vznikl nový zákon, který polygynii zakazoval pod trestem nápravných prací až na jeden rok nebo pokuty do výše 1000 rublů. Stále se ale najdou příznivci, kteří polygynii podporují a požadují její plnou legalizaci i dnes.

Manželství, již od dob proroka Muhammada, vznikala spíše jako společenská povinnost, a tak byla z valné většiny předem dohodnuta. Zatímco v Evropě byl tento zvyk již vymýcen, v zemích Arabského poloostrova, například v Jemenu, nejsou dohodnutá manželství výjimkou ani v dnešní době. Výjimkou jsou naopak manželství uzavíraná z lásky.

Vlastní výzkum

Rodina je jedna z nejdůležitějších věcí v životě každého muslima. Tvoří základ státu a vzniká primárně za účelem početí potomstva. Respondent Daniyar uvádí, že v Kazachstánu je pro muslima rodina povinná věc a dospělá osoba bez rodiny se zde ve společnosti považuje za neplnohodnotnou. Pokud 30 až 35letá osoba nemá vlastní rodinu, pak pro ni hledá partnera její rodina.

Manželský svazek a polygamie v Pákistánu, Jemenu a Kazachstánu

Manželství z lásky nejsou ani ve 21. století zcela běžná a jak uvádí náš další respondent Wahaj, jeho rodiče tvořili v Pákistánu spíše výjimku, když sňatek z lásky uzavřeli. Pokud si muž bere více žen, jako například oba dědečkové naší respondentky Eman z Jemenu, má k tomu vždy vážný důvod. Důvodem může být například i „pouhá“ láska k jiné ženě, nicméně každé další manželství musí být předem odsouhlaseno předchozí ženou nebo ženami. Muž si nemůže dovolit některou z žen privilegiovat, ať už z materiálního, či citového hlediska. Velkým hříchem pak je, když si muž vezme více žen a nedokáže je zabezpečit nebo citově uspokojit. Už jenom svatba většinou stojí 15 až 50 tisíc dolarů. Pokud je zabezpečit dokáže, ženy na sebe ve většině případů nežálí a jsou schopny žít pohromadě pod jednou střechou, dodává Eman. Pro našeho respondenta Wahaje, původem z Pákistánu, je ovšem spíše bližší manželství monogamní a monogamie je v jeho očích zcela normální věc. Vysvětluje nám, že polygamní sňatky vznikaly v Pákistánu převážně v období války, kdy zůstala spousta vdov, které neměl kdo materiálně zabezpečit. Nicméně v dnešní době jsou v Pákistánu spíše monogamní manželství. Podobné je to i v Kazachstánu, jak uvádí Daniyar, kde nelze uzavírat polygamní manželství z důvodu úcty k ženám a jejich rovnocennému postavení k mužům. V historii Kazachů ženy často bránily svůj národ ve válkách na rovnoprávném základě jako muži.

Jako Evropany nás pochopitelně zajímala otázka, proč si i žena nemůže vzít více mužů. Od Eman se

nám dostalo jasné odpovědi. Žena si nemůže vzít více mužů z prostého důvodu, kterým je početí dítěte. Pokud by měla žena více mužů, bylo by obtížné rozeznat otce. Rozvody v islámské kultuře nejsou vůbec běžné. Pokud je žena neplodná, muž si většinou vezme ještě jednu ženu, aby bylo naplněno jeho právo mít vlastního potomka. V případě, že by ženu opustil, bylo by na něj nahlíženo jako na nemorálního člověka.

Při uzavírání manželství se klade důraz na to, aby si oba manželé kulturně a mentálně rozuměli. Eman sama uvádí, že pokud by se vdávala, brala by si z tohoto důvodu pouze muslima. Žena je podle Eman více ovlivnitelná, a proto se v islámu doporučuje, aby si žena muslimka vždy brala za manžela pouze muslima. Muž tuto nepsanou povinnost nemá a může se oženit například s křesťankou nebo židovkou, protože sňatek s ženou jiného náboženského vyznání jeho víru není schopen nijak ovlivnit. Podle Eman je to z toho důvodu, že u mužů nehrají tak velkou roli emoce. Wahaj nám svou odpověď prakticky potvrzuje Emaninu odpověď. On sám si dokáže představit, že by si vzal ženu, která není muslimka, a dokonce v jeho rodině již žena bez muslimského vyznání je. Rozhodujícím faktorem je hlavně to, jestli bude jeho budoucí žena schopna tolerovat a respektovat muslimskou víru a rodinné zvyklosti. Rozdílné vyznání se ovšem obecně u manželů příliš nedoporučuje, a to i z důvodu, že může působit velké neshody mezi oběma rodiči při výchově dětí. Na národnosti manželů pak absolutně nezáleží.

Emanin dědeček má čtyři ženy, které společně vychovávali Emanina otce, jelikož jeho biologická matka zemřela krátce po porodu. Manželky svého otce oslovuje dítě „teto“ a vyjadřuje jim stejný respekt jako biologické matce. Ve výchově dítěte má ovšem ve většině případů rozhodující slovo právě biologická matka. Na pohlaví dítěte při jeho výchově nezáleží. Privilegování mužského pohlaví bývá výsadou států, kde se spíše než muslimská víra, dodržuje muslimská tradice. Nicméně islám nic takového neuvádí a muž má podle Koránu stejnou důležitost jako žena.

Chod domácnosti v Jemenu a České republice

Názory našich respondentů ohledně toho, kdo je hlava rodiny, se liší především díky tomu, že Wahaj žije na rozdíl od Eman v České republice s celou rodinou. Na otázku Wahaj odpovídá, že hlavou rodiny je jeho otec a to ne proto, že by byl mužem, nýbrž proto, že je z rodiny nejstarší. Když ještě žila Wahajova babička, byla to právě ona, kdo měl v rodině rozhodující slovo. Eman naopak uvádí, že v její rodině osobou, která řídí domácnost a má vždy poslední slovo, je její matka, která nicméně respektuje názor otce. Ostře se pak vyhraňuje vůči všeobecnému předsudku o utiskování muslimských žen. V Jemenu, kde Eman vyrůstala, bydlí většina rodiny pohromadě v jednom domě, včetně dědečka se všemi ženami, tety a strýcové, bratrance a sestřenice. Rodina je velmi spjatá, vzájemně si pomáhají a vzájemně o sobě vědí téměř cokoli. Vřelost a respekt ke starším je, jak říká Eman, v její rodné zemi o mnoho větší ve srovnání s Českou republikou. Starší osoby a především ženy, hrají v muslimské rodině velkou roli a jejich hlavním cílem je zajišťovat chod domácnosti.

Role v muslimské rodině nejsou, podle naší respondentky Eman, přesně dány. Každá žena má možnost studovat a následně budovat kariéru stejně jako muž. Emanina matka je rovněž vystudovaná, nicméně ve svém životě ještě nepracovala, jelikož je od svatby na mateřské dovolené. Její otec pracuje jako lékař, čímž je schopen rodinu finančně zabezpečit. Ve Wahajově rodině je otec rovněž ten, kdo rodinu zabezpečuje, a to i přes to, že matka vystudovala lékařskou fakultu. Po vzájemné dohodě obou manželů zůstala ale jako žena v domácnosti. Zabezpečení rodiny je v islámu jedna z hlavních povinností každého muže. Žena práci vykonávat nemusí a kdykoli si o peníze může svému muži říci. Ženy, které nemají zaměstnání a nejsou vdané, pak finančně zabezpečuje jejich otec a bratři.

Po svatbě ženy uchovávají svou krásu pro manžela. Do společnosti chodí většinou upraveny jen střídmo, zatímco v soukromí se snaží vypadat co nejlépe. Líčí se a nosí nejlepší oblečení. Snaží se tak o to, aby pro svého muže byly stále atraktivní. Intimní problémy mezi manželi jsou řešeny v soukromí a nedoporučuje se ani vměšování jiných členů rodiny. V muslimských státech, kde hraje velkou roli tradice, se však do problémů častokrát vměšuje celá rodina. Tato skutečnost podle Eman není vůbec dobrá. Je totiž v rozporu s Koránem, kde je uváděno uchovávání intimních tajemství partnera, jako jedno z hlavních pravidel. Není to poprvé, kdy se setkáváme s přímým rozporem Koránu a muslimské tradice. V zemích, kde je muslimská tradice striktně dodržována se pak, jak uvádí Eman, nenahlíží na hříchy jako na prohřešek vůči bohu, nýbrž z pohledu pošpinění dobrého jména rodiny.

Cizoložství

Velkým prohřeškem proti institutu manželství je nevěra, která je v islámu naprosto nepřipustná. V poslední době se sílí nevolí společnosti vůči islámu, bývá stále více poukazováno na některé případy, kdy došlo po dokázání nevěry k ukamenování. **Většina muslimských zemí má sekularizovanou ústavu i právní systém a podobné excesy zakazuje. Ale ne všechny. Právo šaría platí v některých svazových státech Nigérie a vycházejí z něj soudy v Saúdské Arábii a Íránu. Návrat k tomuto právu ohlásilo Somálsko a šaría se vrací i do údolí Svát v Pákistánu⁸⁾**. Eman nám vysvětluje, že k tomu, aby žena mohla být ukamenována za cizoložství, musí být při činu minimálně čtyři očití svědci. Pokud se čtyři svědci nenajdou a žena bude zproštěna viny, muž může být za toto hrubé nařknutí rovněž potrestán bičováním. Opatření čtyř svědků se zavedlo potom, co se tímto způsobem v minulosti zbavovali nespokojení muži svých žen. Pověst ženy byla do konce života zničena a muž mohl žít bezstarostně dál. Důsledkem tohoto práva není téměř možné ženu z činu cizoložství usvědčit, a tak se předešlo výkonům takto drastických trestů. Eman se vyjadřuje k Saúdské Arábii, kde bývá tento trest stále vykonáván jako k zemi, která se ohání islámem, nicméně není vůbec islámská a nedodržuje základní náboženská pravidla. Dokonce zde ani nedbají na dané pravidlo čtyř svědků.

Prostituce v muslimských zemích samozřejmě není povolena. Ovšem můžeme se s ní, tak jako všude ve světě, setkat. Státem, kde je vysoký počet prostitutek jsou například Spojené arabské emiráty. Toto povolání vykonává většinou nejnižší společenská vrstva a pro zbytek společnosti je velice nemorální.

Rodiče a děti

Děti jsou důležitou součástí rodiny. Počtem dětí je měřena síla a postavení rodiny jako sociální jednotky. Úspěšnost otce jako hlavy rodiny je posuzována v muslimské společnosti nejen podle počtu dětí, ale především podle počtu chlapců. Syn je považován za významnějšího než dcera, protože je pokračovatelem rodu. Synové jsou zárukou další materiální prosperity rodiny a mají mravní povinnost dohlížet na situaci své rodiny, zajistit své rodiče ve stáří a podporovat mladší sourozence. Muslimská tradice však doporučuje mít v rodině také dceru s tím, že otec dcery má větší šanci přijít po smrti do ráje. Tím se mělo zamezit zabíjení novorozenat (zejména ženského pohlaví).⁹⁾

Podle odpovědi první respondentky Eman je těžké najít skutečného muslima, který by nemiloval nebo nechoval velkou lásku a náklonnost k dětem. Zvláštní vztah muslimů k dítěti je dobře známý. Děti jsou velmi vítány, protože jsou považovány za neocenitelný dar a důvěru Alláha. Muslimové mají proto tendenci mít mnoho dětí. V islámské společnosti se důrazně doporučuje mít děti, protože jsou nejen světlo radosti a naděje pro rodiče a starší osoby, ale i budoucí podpora lidí a základem moci státu.

Výchova dítěte v Kazachstánu

Výchova dítěte se má odvíjet v duchu islámu a základními průvodci jsou Korán a sbírky hadíthů (původně ústně uchovávanou výpověď o činech a skutcích islámského proroka Muhammada). Život dítěte je už od jeho prenatálního stadia provázen četnými rituály. Významné jsou např. modlitba pronesená bezprostředně po narození dítěte, pojmenování dítěte, rituální obřízka chlapců.

Hned po narození otec dítěti pošeptá do ucha adhán (volání k modlitbě), zahrnující šahádu (vyznání víry, které pak muslim bude v dospělosti každodenně vkládat do svých pěti denních modliteb). Jak se modlit a jak se k modlitbě připravit rituální očistou se chlapci i dívky učí od rodičů. Základním poučkám víry, Koránu a hadíthům se učí jak doma, tak ve školách, kde islámská náboženská výchova patří zpravidla k důležitým předmětům.

Daniyar píše ve své odpovědi: „Když mi bylo zhruba 9 let, moje babička mě učila základům muslimských hodnot a kromě toho mě naučila, jak provádět a předčítat několik nejdůležitějších modliteb. Nyní v naší rodině během prázdnin čtu modlitby jen já, protože je dospělí buď neumí nebo na ně již zapomněli a babička je už po smrti. Bude to rok od jejího úmrtí (əzhemnin zhyly) a uctíváme její památku v mešitě. Ženám darujeme „Mata“ (klobouk, šátek) a látky, které sbírala babička po celý svůj život (tradice „əzheniñ zhylyn bersin“).

Rozdělení rolí při výchově v Pákistánu

Muslimským rodičům je doporučeno vychovávat své děti především v oblastech fyzické, mentální a morální přípravy. Péče o děti a zodpovědnost za ně je rozdělena mezi otce a matku tak, že matka by se měla starat a zodpovídat za malé dítě a v jistém věku zodpovědnost za dítě přebírá muž, což se děje nejdéle v období puberty. V typické islámské velkorodině je výchova dítěte nejen úlohou matky, ale i tchýně, která smí do výchovy dětí svého syna zasahovat. Vztah mezi matkou a snachou má zvláštní povahu a pevně stanovená pravidla. Matka je ženou, kterou by měl syn upřímně obdivovat a zahrnovat ji větší pozorností, než svou manželku. Mužova matka má právo zasahovat do vztahu syna a snachy, vstupovat do jejich soukromí, hovořit do života páru a disponovat pracovní silou své snachy. Toto bývá zdrojem velkých problémů a nepochopení v případech evropských dívek, které se provdají do islámské rodiny. Podle mravního kodexu má matka právo vyžadovat od syna povinnou pozornost a od snachy pokoru.

V rodině respondenta Wahaje je hlavní hlavou rodiny otec, jelikož jako jediný v rodině vydělává. Jeho největší starost je tedy uživení celé rodiny. Matka je ženou v domácnosti, a tak co se domácnosti týče, má poslední slovo. Výchovu dětí měli na starost oba, hlavní roli hrála domluva obou rodičů. Prarodiče mají rozhodně velký vliv na výchovu dítěte a je běžné, že do výchovy vstupují každý den. Když Wahajova babička ještě žila, bydlela spolu s jeho rodinou a aktivně se na chodu domácnosti podílela. Také tvrdí, že prarodiče jsou často ti, kteří právě děti rozmazlují.

Téměř se nestává, že by muž žil v rodině své manželky. Žena zpravidla muže následuje a přizpůsobuje se rodině manžela. O dítě se tedy v islámské rodině musí starat nejen matka, ale i babička, sestry manžela a manželky jeho bratrů. O výchovu dětí se zajímá také mužská část rodiny. Ve venkovských velkorodinách jsou děti vychovávány v domácnosti pohromadě, organizace rodinného života a výchova se většinou řídí představami matek synů. Zázemí dětí v islámských zemích je modelováno ekonomickými a sociálními poměry.

Ve venkovských zemědělských oblastech přetrvává názor, že dcery mají být vychovávány přísněji než chlapci, a to z několika důvodů. Jsou fyzicky přitažlivé a tím jsou zdrojem nebezpečí pro celou rodinu,

mají nižší stupeň intelektu a potřebují správné vedení. Dívky by měly být, pokud možno, provdány co nejdříve. Partnery vybírají otcové a strýcové. V městských populacích se vazby na velkorodinu postupně přetrhávají a vznikají individuální rodiny, ve kterých se hodnoty klasické rodinné etiky mění. V liberálnějším prostoru muslimského světa se proměňují dosavadní rodinné představy v rodinný život moderního typu. Také se zde mnohem méně klade důraz na nutnost mít syna a vytváří se určitý prostor pro uplatnění vlastních představ mladých žen.

Práva dítěte

Jedním z nejvíce nezcizitelných práv dítěte v islámu je právo na život a právo na stejné životní situace. Uchování života dítěte je třetí příkázání islámu. Mezi další práva dětí patří zajištění všech jejich životních potřeb, jako přijatelné ubytování, vhodné jídlo, přínosné vzdělání a patřičná výchova. Rodiče by měli děti vést k dobrému morálnímu jednání a chránit je před zlovyky jako jsou lhaní, podvádění, klamání, sobectví atd. Zodpovědnost za dítě je předmětem společenského zájmu. Dítě má dostat optimální péči za jakýchkoli okolností. Po smrti rodičů přebírají odpovědnost za jejich blaho příbuzní. V případě, že nemá žádné příbuzné, se pak péče o dítě stává záležitostí celého muslimského společenství, úředníků i běžných občanů.

Manžel nesmí upřít otcovství žádnému dítěti narozenému jeho manželce. Nemůže svému dítěti odepřít otcovství na základě pouhého podezření, okamžitého dojmu nebo pomluvy. Jestliže je však muž přesvědčen nebo silně podezřívá, ač bez důkazu, že ho manželka podvedla, může přednést svůj případ muslimskému soudci. Soudce je poté požádá, aby na sebe svolali kletbu Alláha. Muž musí čtyřikrát přísahat na Alláhovo jméno, že mluví pravdu a popáté na sebe přivolává kletbu Alláha, jestliže lže. Žena od sebe odvrátí trest, když čtyřikrát při Alláhovi dosvědčí, že manžel lže, a pátou přísahou na sebe přivolá hněv Alláhu, jestliže ji manžel žaloval pravdivě. Poté by měli být oba trvale odloučení a dítě by mělo dostat jméno po jeho matce.

Otec má zakázáno adoptovat syna, jehož není otcem. Adoptovaný syn by totiž získal právo na dědictví muže a ženy, čímž o něj připravuje jejich zákonné dědice, kteří si ho zaslouhují. Taková situace vzbuzuje hněv a hádky vedoucí k rozvratu vztahů mezi příbuznými. Otec je povinen jednat se všemi dětmi stejně. Má zakázáno nadřizovat některému ze sourozenců v přístupu a jednání, darech, finanční podpoře, dědictví atd., nemá-li k tomu pádný důvod, protože takové jednání plodí mezi dětmi žárlivost a někdy také nepřátelství a zášť. Totéž platí pro matku. Upřednostňování jednoho dítěte je povolené pouze v případě, že je postižené a ostatní ne.

Práva rodičů v Jemenu

Rodiče mají právo vyžadovat po svých dětech, aby k nim byly laskavé, poslušné a měly je v úctě. Oddanost rodičům je přirozený instinkt, který je zapotřebí posilovat uváženými činy. Větší důraz je kladen na práva matky, jelikož kvůli dítěti trpěla během těhotenství a porodu, kojila ho a vychovávala. Jakákoli arogance či drzost vůči rodičům je zakázána. Islám navíc zdůrazňuje, že zvláštní laskavost a úcta k rodičům je nutná, i když zestárnou.

Podle Eman se v muslimských státech téměř nesetkáme s institucemi, jako je domov pro seniory. Emanin dědeček má čtyři ženy, které společně vychovávali jejího otce, jelikož jeho biologická matka zemřela krátce po porodu. Manželky svého otce oslovuje dítě „teto“ a vyjadřuje jim stejný respekt jako biologické matce. Ve výchově dítěte má ovšem ve většině případů rozhodující slovo právě biologická matka. Na pohlaví dítěte při jeho výchově nezáleží. Privilegování mužského pohlaví bývá výsadou států, kde se spíše než muslimská víra, dodržuje muslimská tradice. Nicméně islám nic

takového neuvádí a muž má podle Koránu stejnou důležitost jako žena.

Antikoncepce

Hlavním cílem manželství je zachování lidského rodu a k tomu je potřeba nepřetržité reprodukce. Islám proto vyzývá muslimy, aby měli hodně dětí. Přesto však povoluje plánovat si rodinu. Dříve byla běžnou metodou antikoncepce přerušovaná soulož. Hlavním pádným důvodem pro použití antikoncepce je obava, že těhotenství nebo porod ohrozí život či zdraví matky. Dalším důvodem je obava, že nové těhotenství nebo nové dítě ublíží předchozímu, dosud kojenému dítěti. „Ghíla“ je termín používaný pro styk ústí v těhotenství kojící matky. Prorok prohlásil, že těhotenství bude mít negativní dopad na kvalitu mateřského mléka a v důsledku oslabí současného kojence. Doporučil tedy muslimům, aby se tomuto styku vyhýbali, ale nezakázal ho. Obával se, že dlouhá sexuální absence by byla pro muže příliš velkou zátěží. Z islámského hlediska je ideální rozmezí mezi dvěma dětmi 30 až 35 měsíců. V dnešní době jsou k dispozici nové metody antikoncepce, které umožňují ochranu kojence a zároveň manžela před strádáním. Užití antikoncepce tedy vždy záleželo jen na dohodě obou manželů.

Islám chrání rodokmen zákazem cizoložství a zákonné adopce, čímž udržuje linii jednoznačně určenou. Islám schvaluje umělé oplození, je-li dárce manžel. Oplození cizím mužem spadá do stejné kategorie jako smilstvo.

Potrat v Jemenu

Islám sice povoluje muslimům bránit se před těhotenstvím, ale porušit těhotenství je velkým hříchem. Jakmile je plod kompletně zformován a obdařen duší, jeho potrat je zakázán. Jde o zločin páchaný proti živé lidské bytosti. Za úmyslný potrat musí žena zaplatit ostatním pozůstalým, např. straně otce. Tato částka je velmi vysoká. Nejvážnější zločin je usmrcení dítěte, poté co ho matka porodila. Potrat je povolen jen ve velmi výjimečné situaci. Pokud je ze spolehlivého zdroje potvrzeno, že další pokračování těhotenství by nevyhnutelně vyústilo ve smrt matky, pak by se s obecnou zásadou islámské legislativy muselo zvolit menší zlo a to potrat. Také pokud by se rodiče dozvěděli opět ze spolehlivých vědeckých zdrojů, že se dítě narodí poškozené nebo znetvořené, je potrat povolen, aby nežilo dítě po narození v bolestech. Tento zákrok se může provést pouze v první fázi těhotenství.

Eman nám potvrdila, že běžné potraty jsou v muslimském světě zakázány. Je povolen jen ve velmi výjimečném případě, kdy je matka ve vážném ohrožení života. Pokud se potvrdí postižení plodu, stále je to lidská bytost s právem na život a jeho utracení by znamenalo veliký hřích.

Závěr

Cílem naší práce bylo odpovědět na předem stanovené výzkumné otázky, týkající se rodinného života muslimů. Našimi respondenty byla Eman Ghaleb a Wahaj Muhammad žijící v České republice a Daniyar Hassenov žijící v Kazachstánu.

Všichni respondenti se nezávisle na sobě shodli, že manželství je pro muslima naprostým základem života a odvíjí se od něj prakticky vše ostatní. Naši respondenti si nedokážou představit život bez manželství nejen proto, že by byli v muslimské komunitě považováni za výjimku a bylo by na ně pohlíženo s opovržením, ale také proto, že klasický muslimský model tuto možnost vůbec nenabízí.

Stejně jako například toleranci jiné orientace.

Ženy v islámu nemají za povinnost chodit do zaměstnání, protože jsou vždy finančně zabezpečeny svým mužem, a tak i s vysokým vzděláním a většinou ze své vlastní vůle, končí jako ženy v domácnosti. Muži naopak bezesporu dodržují povinnost své ženy finančně zabezpečit a snaží se, aby jejich ženy ani v nejmenším nestrádaly. Tento tradiční model je již natolik zažitý, že většinu našich respondentů by ani nenapadlo své budoucí vztahy strukturovat jiným způsobem, a i když se náboženství tváří v tomto ohledu velice liberálně, stále zde přetrvává tradiční model uspořádání rodinných vztahů, zavedený tisíciletou tradicí. V původně islámských zemích je toto rodinné schéma striktnější než u muslimů žijících v České republice, kde se již výjimečně objevují modely domácností, ve kterých chodí do zaměstnání i žena.

Ve výchově muslimských dětí se klade velký důraz na předávání rodinné tradice a učení náboženské víry. Výchovu není snadné kategorizovat, protože každá rodina vychovává své potomky po svém, stejně tak jako se to děje všude ve světě. Velké slovo ve výchově, na rozdíl od České republiky, mají v původně muslimských zemích prarodiče, protože, jak již bylo zmíněno, muslimové často žijí pod jednou střechou i s prarodiči a pokud tomu tak není, alespoň se často navštěvují. Prarodiče jsou tak se svými vnoučaty v blízkém kontaktu.

Po porovnání všech výpovědí našich respondentů jsme došli k závěru, že muslimská tradice je mnohdy silnější, než náboženské zvyklosti. Chování muslimů tedy není striktně ohraničeno pouze náboženstvím, neboť náboženství je jen součástí kultury.

Seznam literatury

Tištěné zdroje:

- AL-‘ÁTÍ, Hammudah Abd. *Zaostřeno na islám*. 2010.
- AL-QARADÁWÍ, Júsuf. *Povolené a zakázané v Islámu*. 2004.
- ASH-SHENA, Abd Ar-Rahman bin Abd Al-Karim. *Lidská práva v islámu a některé mylné představy*. 2015.
- ELHASSAN, M. *Vztah islámu k rodině, k manželství a k plodnosti*. Demografie. 1998.
- HRBEK, Ivan. *Korán*. 1972
- KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, Blanka. *Obrazy ženství v náboženských kulturách*. Praha: Paseka. 2008.
- KOKAISL, Petr. *Geografie náboženství*. Vyd. 2. Praha: Česká zemědělská univerzita. 2015

Odborné články ze stránek EBSCO

- HASNA, Fadia. *Islam, Social Traditions and Family Planning*. 2003. Dostupné z: <https://web-b-ebsohost-com.infozdroje.czu.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=b3550c06-4d8f-4abd-9e33-89d27fa19b62%40sessionmgr102>
- ABDUL-RAUF, Muhammad. *The islamic view of women and family*. 2003. Dostupný z https://archive.org/details/TheIslamicViewOfWomenAndTheFamily_201703

Internetové zdroje:

- NEŠPOROVÁ, Olga. *Rodina a rodičovství v křesťanství a islámu*. Gender, rovné příležitosti, výzkum [online]. Sociologický ústav AC ČR, 2005, 6(1), 5 [cit. 2017-06-29]. Dostupné z: http://www.genderonline.cz/uploads/feda344114b840c70cdd5196eaf5dd4550ecc267_rodina-a-rodicovstvi-v-krestanstvi-a-islam.pdf

- ČT24, *Tresty podle práva šaría - ukamenování, bičování nebo useknutí ruky* [online]. Česká televize/ČT24 [cit. 20. 5. 2017] Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1411046-Tresty-podle-prava-saria-ukamenovani-bicovani-nebo-useknuti-ruky>

Počet shlédnutí: 266

1)

AL- ÁTÍ, Hammudah Abd., *Zaostřeno na islám*, 2010

2)

ABD AR-RAHMAN, bin Abd Al-Karim Ash Shena, *Lidská práva v islámu a některé mylné představy*, 2015

3)

HRBEK, Ivan. *Korán*. 1972, dostupný z <http://www.vzdelavaci-institut.info/?q=system/files/Koran.pdf>

4)

HASNA, Fadia, *Islam, Social Traditions and Family Planning*, 2003, dostupný z
<https://web-b-ebsohost-com.infozdroje.czu.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=b3550c06-4d8f-4abd-9e33-89d27fa19b62%40sessionmgr102>

5)

ABDUL-RAUF, Muhammad, *The islamic view of women and family*, 2003, dostupný z
https://archive.org/details/TheIslamicViewOfWomenAndTheFamily_201703

6)

NEŠPOROVÁ, Olga. *Rodina a rodičovství v křesťanství a islámu*. Gender, rovné příležitosti, výzkum. 2005, dostupný z
http://www.genderonline.cz/uploads/feda344114b840c70cdd5196eaf5dd4550ecc267_rodina-a-rodicovstvi-v-krestanstvi-a-islamu.pdf

7)

KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, Blanka. *Obrazy ženství v náboženských kulturách*. Praha: Paseka, 2008. ISBN 978-80-7185-890-4

8)

ČT24, *Tresty podle práva šaría - ukamenování, bičování nebo useknutí ruky* [online]. Česká televize/ČT24 [cit. 20. 5. 2017] Dostupný z
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1411046-Tresty-podle-prava-saria-ukamenovani-bicovani-nebo-useknuti-ruky>

9)

NEŠPOROVÁ, Olga. *Rodina a rodičovství v křesťanství a islámu*. Gender, rovné příležitosti, výzkum [online]. Sociologický ústav AC ČR, 2005, 6(1), 5 [cit. 2017-06-29]. Dostupné z:
http://www.genderonline.cz/uploads/feda344114b840c70cdd5196eaf5dd4550ecc267_rodina-a-rodicovstvi-v-krestanstvi-a-islamu.pdf

From:

<https://www.hks.re/wiki/> - **Hospodářská a kulturní studia (HKS)**

Permanent link:

https://www.hks.re/wiki/2017:sunnite_a_siite

Last update: **29/05/2024 19:35**

